

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.01.2007, sp. zn. 25 Cdo 2855/2004, ECLI:CZ:NS:2007:25.CDO.2855.2004.1

Číslo: 100/2007

Právní věta: Ujednání o tzv. prodeji CDW (collision damage waiver) není obsaženo jako typová smlouva v českém právním řádu, taková dohoda účastníků nájemní smlouvy proto musí být posuzována jako tzv. nepojmenovaná (inominátní) smlouva ve smyslu ustanovení § 51 obč. zák. Zavázal-li se pronajímatel pojistit pronajímané vozidlo s tím, že jeho případné nároky v souvislosti s poškozením či ztrátou vozu (odcizením) nebudou uspokojeny uplatněním nároku na náhradu škody vůči nájemci, nýbrž z částky, za kterou bylo nájemci „prodáno CDW“ označené jako „příplatek za případnou nehodu“, pokrývající „veškerou nebo část odpovědnosti za ztrátu, poškození nebo odcizení vozidla s výjimkou ztráty nebo poškození vozidla zapříčiněné schválně nebo pod vlivem alkoholu či drog, neoprávněného a nedovoleného užití vozidla, nepravdivých informací“, nejde ze strany pronajímatele o neplatné vzdání se práva z odpovědnosti za škodu ve smyslu ustanovení § 574 odst. 2 obč. zák.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 31.01.2007

Spisová značka: 25 Cdo 2855/2004

Číslo rozhodnutí: 100

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Nepojmenovaná smlouva, Vzdání se práva

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobce (obchodní společnost) se domáhá náhrady škody, kterou mu žalovaný způsobil tím, že v rozporu s nájemní smlouvou ve stanoveném termínu nevrátil pronajatý osobní automobil Opel Omega Automatic, který mu byl dne 4. 3. 1996 odcizen z parkoviště plaveckého stadionu v P.

Rozsudek ze dne 28. 11. 2000, jímž Okresní soud v Mělníku žalobu v plném rozsahu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení, byl zrušen usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 27. 6. 2001, a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení. Rozsudek ze dne 24. 1. 2002, jímž Okresní soud v Mělníku znovu žalobu v plném rozsahu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení, byl zrušen usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 30. 5. 2002, a věc mu opět byla vrácena k dalšímu řízení. Okresní soud v Mělníku žalobu v plném rozsahu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení rovněž rozsudkem ze dne 11. 3. 2003, a i tento rozsudek byl zrušen usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 15. 8. 2003, a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení. Odvolací soud zavázal soud prvního stupně právním názorem,

že všechny podmínky odpovědnosti za škodu jsou dány, a uložil mu, aby se zabýval výší náhrady za případného použití moderačního práva (§ 450 obč. zák.).

O k r e s n í s o u d v Mělníku rozsudkem ze dne 27. 4. 2004 uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci částku 50 000 Kč, žalobu ohledně částky 656 700 Kč se 17% úrokem z prodlení od 4. 3. 1996 do zaplacení a ohledně 17% úroku z prodlení z částky 50 000 Kč od 4. 3. 1996 do zaplacení zamítl, zastavil řízení ohledně částky 123 300 Kč se 17% úrokem z prodlení od 4. 3. 1996 do zaplacení a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že žalovaný nevrátil žalobci předmětné motorové vozidlo, které si u něj pronajal smlouvou ze dne 27. 2. 1996, neboť dne 4. 3. 1996 mu byly ze skříňky v šatně plaveckého stadionu v P. odcizeny klíčky od vozu a z parkoviště i vozidlo samotné. Vázán právním názorem odvolacího soudu, soud prvního stupně dovodil odpovědnost žalovaného za škodu způsobenou žalobci porušením právní povinnosti z nájemní smlouvy vrátit pronajímateli předmět nájmu po uplynutí sjednané doby. Žalobci v příčinné souvislosti s tím vznikla škoda, která byla znaleckým posudkem vyčíslena na částku 706 700 Kč, neboť jeho majetkový stav se snížil o hodnotu nevráceného vozu. Žalovaný neprokázal, že škodu nezavinil, neboť vzhledem ke všem okolnostem mohl a měl předpokládat, že uložení klíčků pouze v šatní skříňce není dostatečným zabezpečením. Protože žalobce se v nájemní smlouvě zavázal vozidlo po dobu nájmu pojistit proti odcizení, avšak neučinil tak, ačkoliv žalovaný zaplatil tomu odpovídající částku, snížil soud za použití ustanovení § 450 obč. zák. výši náhrady na částku 50 000 Kč, kterou považoval za adekvátní tomu, že žalobce žalovaného oproti smluvnímu ujednání klamal, takže žalovaný byl oprávněně přesvědčen o tom, že vozidlo je řádně pojištěno; žalobce tím rovněž porušil smluvní povinnost, čímž po odcizení vozidla pro účastníky nastala odlišná situace, než kdyby žalobci byla škoda uhrazena pojistitelem.

K odvolání žalobce K r a j s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 25. 8. 2004 rozsudek soudu prvního stupně v zamítavých výrocích změnil tak, že žalovanému uložil povinnost zaplatit žalobci částku 303 350 Kč se 17% úrokem z prodlení z částky 353 350 Kč od 31. 7. 1996 do zaplacení, ve zbývajícím rozsahu jej potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů ve vztahu mezi účastníky a vůči státu. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými zjištěními i právními závěry soudu prvního stupně v otázce podmínek odpovědnosti za škodu a zdůraznil, že škoda byla žalobci způsobena nevrácením vozu, k čemuž žalovaný přispěl tím, že se nepostaral dostatečně o zajištění klíčků při návštěvě plaveckého bazénu a tím ani o řádné zajištění vozu proti krádeži. I když žalobce rovněž porušil smluvní povinnost, a to vůz pojistit, přičemž se sjednané pojištění promítlo i do výše nájemného, není toto porušení právní povinnosti ve vztahu příčinné souvislosti se vznikem škody, nýbrž má pouze ten důsledek, že žalobci nevznikl nárok na pojistné plnění; nelze proto uvažovat o spoluzavinění vzniku škody na straně žalobce ve smyslu ustanovení § 441 obč. zák.

Tzv. ujednání o CDW (collision damage waiver) v nájemní smlouvě, jímž se žalobce v souvislosti s pojištěním vozu vzdal případného práva na náhradu škody vůči budoucímu možnému škůdci, odvolací soud posoudil jako neplatný právní úkon podle § 574 odst. 2 obč. zák., podle nějž se nelze platně vzdát budoucích nároků, a který tedy žalobce nezabavuje nároku na náhradu škody vůči žalovanému. Odvolací soud se ztotožnil i s důvody pro aplikaci ustanovení § 450 obč. zák. (žalovaný sám škodu na vozidle nezpůsobil a byl ve svém počínání ovlivněn zárukou žalobce, že vůz je proti krádeži pojištěn), vytkl však soudu prvního stupně, že rozsah snížení náhrady (celkově o 93 %) neodpovídá tomu, že žalobci vznikla velmi vysoká škoda na vozidle, které potřeboval ke své podnikatelské činnosti; žalovaného přitom v nakládání s vozidlem nemůže omlouvat, že pro případ odcizení vozu spoléhal na úhradu z pojistky. Po zvážení majetkových poměrů žalovaného a za použití zásady přiměřenosti dospěl odvolací soud k míře moderační v rozsahu 50 %.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu, a to výslovně proti všem jeho výrokům, podal žalovaný dovolání, v němž vytýká odvolacímu soudu nesprávné právní posouzení ujednání o tzv. CDW a o důsledcích z něj plynoucích. S poukazem na překlad anglického textu smlouvy nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že by se žalobce takovým ujednáním vzdával případného nároku na náhradu budoucí možné

škody, neboť nic takového ve smlouvě neprohlásil. Podle dovolatele žalobce prodal žalovanému CDW, což znamená, že předem inkasoval určitou částku s tím, že v případě vzniku škody bude použita k náhradě škody, byť se její hodnota může lišit od výše škody; jde tedy o dohodu o způsobu úhrady v budoucnu vzniklé škody za použití podmínky odkládací (§ 36 odst. 2 obč. zák.). Dovolatel dále namítá, že uplatnění nároku na náhradu škody je za této situace výkonem práv v rozporu s dobrými mravy podle § 3 odst. 1 obč. zák. Konečně pro případ, že dovolací soud jeho argumentaci neuzná, dovolává se žalovaný s poukazem na ustanovení § 42 obč. zák. neplatnosti právního úkonu ohledně CDW a požaduje proto vůči žalobci podle § 424 obč. zák. náhradu škody, která mu vznikne nebo by vznikla zaplacením žalované částky; započítává tím svůj nárok vůči nároku žalobce. Navrhl, aby dovolací soud zrušil jak rozsudek odvolacího soudu, tak rozsudek soudu prvního stupně, pokud mu jím byla uložena povinnost k plnění.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. oprávněnou osobou – účastníkem řízení, věc projednal a dospěl k závěru, že dovolání proti měnícím výrokům rozsudku odvolacího soudu, které je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., je důvodné, a proto rozhodnutí soudu druhého stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Zčásti směřuje dovolání proti rozhodnutí, vůči němuž zákon tento mimořádný opravný prostředek nepřipouští, proto bylo dovolání v této části odmítnuto.

Z odůvodnění:

Žalovaný podle obsahu dovolání napadá rozsudek odvolacího soudu v celém rozsahu, aniž zřejmě rozlišil, že jeho součástí je i výrok, jímž odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku k částce 353 350 Kč s příslušenstvím. K dovolání proti tomuto výroku ovšem není žalovaný subjektivně legitimován. Z povahy dovolání jakožto opravného prostředku totiž plyne, že dovolání může podat jen ta strana (účastník řízení), již nebylo rozhodnutím odvolacího soudu plně vyhověno, popřípadě, již byla tímto rozhodnutím způsobena jiná určitá újma na jejích právech, kterou lze odstranit zrušením napadeného rozhodnutí. Odvolací soud potvrzením zamítavého výroku nevyhověl odvolání žalobce a tím, že požadovaná povinnost žalovanému uložena nebyla, nevznikla mu újma odstranitelná zrušením této části rozhodnutí. Protože dovolání žalovaného v tomto rozsahu směřuje proti rozhodnutí odvolacího soudu, proti němuž není tento mimořádný opravný prostředek přípustný, Nejvyšší soud dovolání podle ustanovení § 243b odst. 5, věty první, a § 218 písm. b) o. s. ř. odmítl.

Nesprávné právní posouzení věci, které dovolatel uplatňuje jako důvod dovolání (§ 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.), může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

Podle § 442 odst. 1 obč. zák. hradí se skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk). Podle odstavce 2 tohoto ustanovení škoda se hradí v penězích; požádá-li však o to poškozený a je-li to možné a účelné, hradí se škoda uvedením do předešlého stavu.

Za škodu, jejíž vznik je jednou z podmínek odpovědnosti za škodu podle § 420 odst. 1 obč. zák., se v právní teorii i praxi považuje újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného, a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi. Skutečnou škodou na věci je nutno rozumět takovou újmu, která znamená zmenšení majetkového stavu poškozeného oproti stavu před škodnou událostí a která představuje majetkové hodnoty, jež je třeba vynaložit k uvedení věci do předešlého stavu. Jde-li o škodu způsobenou na věci, v důsledku jejího poškození či zničení se majetkový stav vlastníka věci snižuje (srov. stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR [CpJ 87/70](#), publikované pod č. 55 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1971). Právní úvaha odvolacího soudu, že ke škodě v

majetkové sféře žalobce došlo v okamžiku, kdy mu žalovaný nevrátil automobil, je správná, neboť právě tím došlo ke snížení majetkového stavu žalobce o hodnotu vozu, přičemž odpovědnost žalovaného se odvozuje z porušení právní povinnosti pronajatou věc po uplynutí sjednané doby vrátit pronajímateli. Podmínka vzniku škody jakožto jedna z podmínek odpovědnosti za škodu tak byla splněna. To platí i za situace, že ztrátu pronajatého vozidla bezprostředně způsobila jeho odcizením třetí osoba (nezjištěný pachatel), a neměnila by na tom nic ani okolnost, že by žalobce neopomenul vozidlo pojistit a vznikl by mu nárok na pojistné plnění.

Právní vztah mezi účastníky je však modifikován tím, že žalobce v souvislosti s nájmem vozidla žalovanému „prodal CDW“ (zkratka pro anglický termín collision damage waiver). Tímto pojmem se obecně označuje právní institut zejména anglosaského práva, jehož smyslem je zjednodušit odpovědnostní vztahy vznikající při poškození či ztrátě pronajímaného vozidla. Pronajímatel je podle něj oprávněn přijmout předem od nájemce určitou úplatu a zavazuje se, že v případě vzniku škody na pronajatém vozidle bude mu škoda uhrazena právě a pouze z této částky, čímž se zároveň zříká (anglické sloveso to waive – vzdát se, zřeknout se nároků) nároku na náhradu škody, který by mu jinak podle zákona vůči nájemci náležel. Takové ujednání je podle názoru odvolacího soudu neplatné, jakožto dohoda, kterou se žalobce předem vzdal práv, jež mu mohla v budoucnosti vzniknout (podle § 574 odst. 2 obč. zák. dohoda, kterou se někdo vzdává práv, jež mohou v budoucnosti teprve vzniknout, je neplatná).

S tímto právním posouzením sporného ujednání dovolací soud nesouhlasí. Je pravdou, že ustanovení § 574 odst. 2 obč. zák. má kogentní charakter a jeho smyslem je vyloučit taková ujednání, jimiž se účastník právního vztahu bez dalšího předem vzdává svých práv, která mu doposud nevznikla a která může nabýt teprve v budoucnu. O takový případ se však v dané věci nejedná. Protože právní institut tzv. CDW není obsažen jako typová smlouva v českém právním řádu, musí být dohoda účastníků posuzována jako tzv. nepojmenovaná (inominátní) smlouva ve smyslu ustanovení § 51 obč. zák. Při výkladu jejího obsahu a jeho právním hodnocení pak musí být přihlédnuto i k tomu, že šlo o smlouvu mezi žalobcem jako podnikatelem nabízejícím určité služby žalovanému, který byl jeho zákazníkem, a to za použití předtištěných smluvních vzorů žalobce.

Odvolací soud při posuzování předmětného ujednání vyšel ze skutkového zjištění (jeho správnost není dovoláním napadána a nepodléhá tak dovolacímu přezkumu), že žalobce se zavázal pronajímané vozidlo pojistit s tím, že jeho případné nároky v souvislosti s poškozením či ztrátou vozu (odcizením) budou uspokojeny touto cestou, nikoliv uplatněním nároku na náhradu škody vůči žalovanému jako nájemci. Mělo se tak stát za úplatu, když tzv. CDW bylo označeno jako „příplatek za případnou nehodu“, pokrývající „veškerou nebo část odpovědnosti za ztrátu, poškození nebo odcizení vozidla s výjimkou ztráty nebo poškození vozidla zapříčiněné schválně nebo pod vlivem alkoholu či drog, neoprávněného a nedovoleného užití vozidla, nepravdivých informací“. Je třeba přisvědčit odvolacímu soudu v tom, že porušení smluvní povinnosti vůz pojistit ze strany žalobce není v příčinné souvislosti se vznikem škody, která mu vznikla jako bezprostřední důsledek toho, že vozidlo mu nebylo žalovaným vráceno, a že škoda nespočívá v tom, že neobdržel pojistné plnění. Smluvní závazek pronajímatele sjednat pojištění, z něž bude hrazena případná škoda vzniklá některým ze způsobů ve smlouvě uvedených, však odlišuje posuzovaný právní vztah od případů, které má na mysli a na které dopadá sankce absolutní neplatnosti podle § 574 odst. 2 obč. zák. Žalobce totiž nesjednal se žalovaným, že se bez dalšího předem vzdává svých nároků na náhradu škody, nýbrž ujednal za úplatu, že při případně vzniklé škodě své nároky proti nájemci uspokojí přijetím pojistného plnění podle pojistné smlouvy, již se výslovně zavázal uzavřít, a nebude náhradu požadovat vůči žalovanému samotnému. Nejde tedy o vzdání se práva z odpovědnosti za škodu (ve smyslu základu nároku jako takového), které může v budoucnu za jakýchkoliv okolností vzniknout, nýbrž o ujednání o způsobu a rozsahu náhrady škody pro případ, že vznikne určitým způsobem vymezeným ve smlouvě, a to pouze ve vztahu mezi účastníky závazkového právního vztahu; výše škody se tím vůči žalovanému redukuje

na paušálně stanovenou částku, tj. nevratnou částku zaplacenou na tzv. CDW, zatímco nároky poškozeného vůči ostatním subjektům (buď náhrada škody ve vztahu k přímému původci škody – pachateli odcizení, anebo pojistné plnění ve vztahu k pojišťovně, bylo-li by bývalo sjednáno) zůstávají nedotčeny. Takový výklad je ostatně v souladu se zásadou výkladu příznivějšího pro spotřebitele, která se uplatňuje u tzv. spotřebitelských smluv, i se zásadou pacta sunt servanda. Odpovídá totiž tomu, jak bylo předmětné ujednání oběma stranami míněno, a tomu, co žalobce žalovanému za úplatu nabízel. Nelze přitom odhlédnout od okolnosti, že pronajímatelem garantované pojištění vozidla, z něž má být ku prospěchu nájemce uspokojena případná újma na pronajímané věci, může být velmi důležitým prvkem pro rozhodování nájemce, zda uzavře smlouvu. Na základě takové nabídky pronajímatele totiž vynakládá poměrně významnou částku (v daném případě šlo o více než třetinu celkové úplaty) bez nároku na její vrácení v případě bezeškodního průběhu nájemního vztahu, a to právě proto, že jej zbavuje obav z důsledků případné škody na věci; bez toho by možná k uzavření nájemní smlouvy ani nepřistoupil.

Vzhledem k ustanovení § 243c odst. 1 o. s. ř. (pro řízení u dovolacího soudu platí přiměřeně ustanovení o řízení před soudem prvního stupně, pokud není stanoveno něco jiného; ustanovení § 92 a 95 až 99 a 107a však pro řízení u dovolacího soudu neplatí) nemohl se dovolací soud zabývat procesní obranou žalovaného směřující k započtení jeho až v dovolání tvrzeného nároku na náhradu škody vůči pohledávce žalobce. Jde totiž o obranu proti návrhu ve smyslu ustanovení § 98, věty druhé, o. s. ř., která není v dovolacím řízení dovolena.

Ze všech těchto důvodů je zřejmé, že rozsudek odvolacího soudu z hlediska uplatněného dovolacího důvodu (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) není správný; Nejvyšší soud jej proto ve výroku, jímž byl rozsudek soudu prvního stupně změněn ve vztahu k částce 303 350 Kč se 17% úrokem z prodlení z částky 353 350 Kč od 31. 7. 1996 do zaplacení, a ve výrocích závislých (náhrada nákladů řízení) zrušil (§ 243b odst. 2, část věty za středníkem, o. s. ř.) a vrátil věc v tomto rozsahu Krajskému soudu v Praze k dalšímu řízení.